

Secțiunea:
PATRIMONIUL DOCUMENTAR AL BIBLIOTECII ÎN ERA DIGITALĂ

Section:
*THE DOCUMENTARY HERITAGE OF THE LIBRARY
IN THE DIGITAL ERA*

CZU 027.54(478):[338.48:008]

**CONTRIBUȚIA BIBLIOTECILOR
LA DEZVOLTAREA TURISMULUI CULTURAL**

*THE CONTRIBUTION OF LIBRARIES
TO THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM*

Veronica COSOVAN¹ [ORCID: 0000-0002-1222-0364]

Abstract: *In recent years, new directions and innovative, even non-standard forms of activity have appeared in the activity of libraries, promoting books and reading in society. The promotion of books and reading remains the main objective in the library's activities. Valuing the book, which, in essence, is part of the documentary cultural heritage, requires not only its good conservation and preservation, but also the appropriate promotion to contribute to the culturalization and education of society. This study refers to the interaction between culture, learning, library and cultural tourism, focused on the experience of the National Library of the Republic of Moldova.*

Keywords: *National Library of the Republic of Moldova, bibliography, cultural tourism, heritage exploitation, educational tourism, documentary cultural heritage*

Elementele, prin care o țară își poate prezenta patrimoniul cultural, sunt dintre cele mai diverse și cuprind patrimoniul cultural mobil, ospitalitatea, arhitectura specifică, gastronomia locală, produse de artizanat tipice și toate acele caracteristici care descriu viața unei națiuni. Diversitatea culturală a unei țări este și o resursă turistică moștenită, prin intermediul căreia poate fi promovată identitatea locală sau națională [1].

Tradițional, turismul cultural include, în special, orase mari, istorice, iar obiectivele prioritare vizate sunt muzeele și teatrele. De ce nu ar face parte din această categorie și bibliotecile, în colecțiile cărora, la sigur, se găsesc valori patrimoniale documentare? Mai cu seamă, că în societatea modernă, bibliotecile, indiferent de tipul lor, au un rol important nu doar în păstrarea memoriei naționale dar contribuie și la asigurarea „recreării și agrementului” comunității. Convenția-cadru a Consiliului Europei *Privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate* (adoptată la FARO la 27 octombrie 2005) prevede faptul că o comunitate este responsabilă de transmiterea moștenirii culturale către generațiile viitoare,

---

¹ Șefă secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, carterara@bnrm.md

posedând dreptul de a beneficia de pe urma moștenirii culturale a țării.

În ultimile decenii, activitatea bibliotecilor este marcată, tot mai pronunțat, de combinarea formelor biblioteconomice de activitate cu cele muzeale, prin intermediul cărora se valorifică patrimoniul cultural documentar, această tendință fiind justificată de globalizarea sectorului cultural. În prezent, se observă înerpenetrarea, la nivel global, a noțiunilor „bibliotecă”, „muzeu”, „arhivă”, „centru de informare”, sau „centru memorial”.

Moștenirea culturală a Republicii Moldova este foarte diversă, concentrată, în mare parte, în colecțiile bibliotecilor, arhivelor și muzeelor țării. Una din cele mai semnificative instituții de cultură din țară care are în gestiunea sa adevărate exemplare, ce constituie obiectul patrimoniului cultural, este Biblioteca Națională a Republicii Moldova, calificată, pe bună dreptate, drept templu cultural al țării, cu o istorie îndelungată, recunoscută pe plan internațional și național pentru rolul de lider în profesie și pentru activitățile în domeniul prezervării și valorificării patrimoniului documentar.

Dintre cele 2,5 milioane de documente, cca 35 mii unități reprezintă patrimoniul cultural mobil cu valoare științifică, istorică și bibliofilă, păstrate în secția Carte veche și rară. În mare parte, ele se regăsesc în Registrul Programului Național „Memoria Moldovei”. Filele lor mai păstrează și astăzi amprenta trecerii timpului și a evenimentelor importante. Au fost adunate prin truda și devotamentul multor generații. Cadrul cronologic al colecțiilor de patrimoniu se înscrie în perioada secolelor XVI – XXI, dispersate în colecții tematice: Manuscrise (sec. XVII - înc. sec. XX); Cărți vechi românești cu caractere chirilice (1508-1862); Cărți vechi românești tipărite în tipografiile din țară și de peste hotare; Cărți vechi slavone cu caractere chirilice și civile (1581-1800); Cărți vechi în limbi străine, editate până la 1725; Cărți cu autografe, însemnări și dedicații ale unor personalități; Cărți cu exlibris și super ex-libris; Cărți mamut și minuscule; Ediții antume și postume a clasicii literaturii universale; Cărți cu tiraj redus; Cărți cu prezentare poligrafică și artistică deosebită; Hărți conturate de cartografi europeni precum Mercator, Ortelius, Lazius [2].

La 14 iunie 2018, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a deschis un spațiu expozițional Muzeul Cărții, în cadrul secției Carte veche și rară. Conceperea, renovarea și dotarea spațiului respectiv cu inventar expozițional modern a fost posibilă ca urmare a implementării proiectului „Salvgardarea hrisoavelor basarabene din perioada (1812 -1917)”, finanțat de Ambasada SUA, de la Chișinău. Acest lucru s-a realizat prin intermediul programului „Fondul Ambasadorilor pentru conservarea culturală”. Dealtfel, este unicul program de conservare culturală al Guvernului american, care oferă finanțare directă, sub formă de granturi mici, pentru conservarea patrimoniului din alte țări. Valoarea proiectului a fost de 55 mii dolari, iar ca urmare a implementării acestuia, în perioada anilor 2017-2018, Biblioteca Națională a avut posibilitatea să modernizeze nu doar procesele de expunere ci și cele ce țin de conservare și restaurare [3]. În lipsa unui spațiu expozițional corespunzător, până la momentul indicat mai sus, și care ar întruni parametri recomandați, crearea Muzeului Cărții a oferit bibliotecii posibilitatea de a valorifica prin expunerea în siguranță a documentelor patrimoniale, cunoscute anterior unui cerc restrâns de cercetători.

Inițial activitatea de bază în Muzeul Cărții era axată doar pe organizarea expozițiilor permanente sau temporare, ele fiind accesibile gratuit tuturor categoriilor sociale, în comparație cu accesul în muzee. Cartea în aceste expoziții nu este prezentată doar ca un suport de informație, ci ca un obiect de artă, care reflectă realizările și gusturile artistice ale epocii din care provin. Valoarea lor plurivalentă a fost pusă în evidență datorită cunoștințelor complexe ale personalului, în domeniul artei, istoriei, paleografiei și alte științe adiacente. Un exemplu, în acest sens, este expoziția „Dincolo de carte”, care, pentru prima dată, a prezentat 25 de compoziții din cărți, file, coperte și alte obiecte, în tehnica book-folding.

Mediatizarea activităților a atras atenția agențiilor locale de turism, ajungând astfel să fim incluși în circuitele culturale locale. Acest fapt a contribuit enorm la sporirea numărului de vizitatori anuali (până la 6000!). Ținând cont de interesul sporit al vizitatorilor pentru obiectele etalate și fiind solicitați tot mai mult de agențiile de turism, am conceput două servicii moderne *Biblioturism* și *Școala Altfel*, în agenda cărora au fost preconizate activități educative interactive pentru a satisface necesitatea membrilor comunității de a se informa, instrui, dezvolta și de a se recrea în conformitate cu prevederile stipulate în art. 3 din Legea nr 260 din 20.07.2017 Cu privire la biblioteci [6].

Prin implementarea serviciului *Bibliotursim* sunt realizate activități caracteristice turismului cultural, precum biblio-tururi profesionale și ghidaje informativ-cognitive. Biblio-tururile vizează, nemijlocit, și spațiile de amplasament ale bibliotecii, în special blocul 2, care este un monument de arhitectură din secolul al XIX-lea cu o încărcătură istorică substanțială pentru istoria locală, fiind, tot odată, și obiectiv turistic de importanță națională [7]. Temelia ghidajelor informativ-cognitive constituie proiectele expozițional-muzeale propriu zise, elaborate în cadrul anumitor evenimente culturale, conform agendei culturale a instituției [5].

Alături de documente, sunt expuse obiecte materiale ce țin de istoria cărții, scrisului și tiparului ce s-au dezvoltat de-a lungul istoriei. Dacă la început achiziția lor era realizată grație interesului și devotamentului colegilor de breaslă, pe parcurs, utilizatorii, din propria inițiativă, au început să ne pună la dispoziție obiecte interesante, pentru a fi puse în valoare și pentru a reda povestea lor. Astfel, în Muzeul cărții au ajuns mașini de dactilografiat și instrumente de scris ale unor personalități notorii, de exemplu, mașina de dactilografiat a scriitorului Alexandru Cosmescu.

Din agenda serviciului *Școala altfel* fac parte activități interactive de învățare, precum programele educative, structurate într-o ofertă educațională [4]. Ele se adresează publicului larg, iar formatul lor prevede abordarea unor teme relevante, corelate cu programa școlară. Din șirul proiectelor realizate menționăm: „O Lume Magică a Cărții” „De la papyrus la tabletă” „Misterele Culturii Antice” „Invenția scrisului” și „Ora de istorie la bibliotecă”, realizate în colaborare cu profesori de istorie.

Ca urmare a desfășurării proiectelor educative ne-a parvenit ideea de a organiza ateliere interactive, care ar permite participanților să interacționeze direct cu obiectele specifice scrisului: stilusul, pana, călimara etc. Aceste forme de activitate, în cadrul Muzeului Cărții, sunt foarte solicitate. Tematica atelierelor este

gândită pentru a pune pună în valoare tipurile de alfabet cunoscute istoriei și a instrumentelor de scris. Desigur, că participanților li se vorbește despre contextul istoric în care a apărut și s-a dezvoltat scrierea. Participanții nu doar asimilează cunoștințe despre vechile scrieri, ci au ocazia unică să confecționeze suporturile de scris arhaice, folosind lutul veritabil sau polimeric, să pregătească un stilus din trestie sau o tăbliță cerată.

Impactul colaborării cu agențiile de turism din țară a sporit promovarea patrimoniului nu doar la nivel local dar și național, deoarece, între timp, am devenit tot mai solicitați și pentru instituțiile de învățământ din țară. Noile forme inovatoare de promovare și valorificare a patrimoniului cultural au inclus Biblioteca Națională în itinerariile turismului cultural autohton. Activitățile realizate în cadrul celor două servicii *Biblioturism* și *Școala Altfel* respectă cele trei cerințe primordiale care stau la baza afirmării și dezvoltării turismului cultural, ca formă a recreerii și cunoașterii.

Prin aceste activități echipa Muzeului a reușit să transforme Biblioteca Națională a Republicii Moldova într-un mediu multifuncțional, cu spații performative, în sensul că bibliotecarii, prin realizarea expozițiilor muzeale, oferă vizitatorilor o subiectivitate gata făcută, iar gama de activități educative fac legătura dintre prezent și trecut prin intermediul patrimoniului documentar.

Prezența spațiului expozițional Muzeul Cărții contribuie la consolidarea imaginii bibliotecii în societate, ca centru al culturii naționale. Noile servicii *Biblioturism* sau *Școala Altfel* oferă o nouă perspectivă în domeniul valorificării memoriei colective a țării și diversificării traseelor turistice culturale. Și nu în ultimul rând, activitățile menționate contribuie la transformarea bibliotecii într-un hub de cultură, prin intermediul cărora are loc racordarea comunității moderne la patrimoniul cultural.

Referințe bibliografice:

1. CHIRIAC, Lilia. Turismul cultural ca formă de valorificare a Patrimoniului cultural. In: *Competitiveness and sustainable development in the context of european integration. Materiale ale Conferinței economice internaționale, 4-5 noiembrie 2021*. Chișinău, 2021, pp. 212-215.
2. COSOVAN, Veronica. Colecțiile de patrimoniu: conținut, acces, valorificare. In: *Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Biblioteci (1991-2016)*: Monografie (consacrată aniversării a 185 de ani de la fondarea BNRM). Chișinău, 2017, pp. 22 - 30.
3. COSOVAN, Veronica. Proiectele culturale: Oportunitate pentru implementarea politicilor de prezervare. In: *Magazin bibliologic*. 2019, nr. 1/2, pp. 14-21.
4. COSOVAN, Veronica. Școala altfel – serviciu de dezvoltare a competențelor utilizatorilor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 1/2, pp. 89-90.
5. COSOVAN, Veronica. Turismul cultural și educațional - o nouă perspectivă în activitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. In: *Magazin Bibliologic*. Ediție jubiliară. nr. 3. Chișinău, 2022, pp. 44-47.

6. *LEGE cu privire la biblioteci: nr 260 din 20.07.2017.* Online. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 18.04.2024].
7. *LEGE cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova: nr. 352 din 24.11.2006.* Online. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121972&lang=ro [accesat 18.04.2024]